

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 ф., на по год. 3 ф., на четврт
године 1 ф. и 50 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5. фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштомској
услугом непосредно админи-
страцији „Гл. Црног.“ на Цети-
ње, или отпраћивши новина
на коју драго пошту, а коме је
познатије, може се претплатити
код г. *Петра Рамановића*, К. Ц.
агента у Котору, а у Србији код
г. *Мите Стајића* књижара у Био-
граду. Дописе се шаљу уред-
ништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цига-
ра по три новчића за први пут,
а за сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСKE И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Њ. В. Господар, Њ. Кр. В.
Књаз Нипуљски и Њ. Њ. С. С.
Књаз Петар Карађорђевић, Књаз
Батемберг и Књаз Мирко, са пратњом,
отпутовали су у Никшић.

— Њ. В. Султан изволио је одли-
ковати г-ђу Ђушу Божа Петровића,
министра пресједника, и г-ђу Ђеду
Г. Вуковића, министра иностранијех
дјела, I-ијем степеном Фазаката.

— Г. Бакић, наш посланик у
Цариграду, који је био овдје о свад-
би Њ. В. Престолонаследника, от-
путовао је на своје мјесто. Њ. В.
Господар одликовао је г. Бакића
I-ијем степеном Данилова реда.

— На мјесто досадашњег ауст.
угар. консула у Бару г. И. Демпола
долази г. Адолф Витез од Замбур у
својству вицеконсула.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 23 јула.

Ханка конференција је затво-
рена. На последњој сједници, која
је била јавна, саопштено је, да су
закључни списи потписани од свијех
држава. Конвенција односно арби-
тража има 16 чланака, обје конвен-
ције односно ратовања по мору о
по суху имају по 15 чланака, а
двје декларације односно употребе
забрањенијех стрјељива такођер по
15 чланака, које су примљене од 17
држава. Ово доносимо по најновијим
телеграфским вјестима, а у идућем
броју бићемо у стању да тачније и
опишијемо проговоримо о резултату
рада ханке конференције.

Пресједник конференције барон
Стаал у свом закључном говору
нагласио је, да дјело конференције
истина није потпуно, али је ипак
искрено, практично и мудро. Њема-
чки делегат граф Минстер захвалио
је пресједнику и потпресједницима.
Француски дологат изразио је жељу,
да овај скуп не буде свршетак него
почетак рада у интересу мира. Ни-
дерландски министар иностранијех
дјела Вофорт истакнуо је, да ће
морални утицај савјетовања конфе-
ренције помоћи владама у њиховијем
тежњама да ријеше питање о огра-
ничењу оружанства. За тијем се
конференција затворила.

Ми смо пратили рад конфе-
ренције по извјештајима разнијех ли-
стова; али је тај рад био тајан, и
тек ћемо сада ваљда знати поуздано,
што се радило и урадило.

У Француској унутрашњи по-
ложај као да све тежији постаје под
министарством Валдек-Русо-Галифе-
та. И ако су сада парламентарне фе-
рије, те привидна типина влада
површица, ипак има врло опаснијех
знакова. Сва је опасно у томе, што
је скопчано понижење војске са ре-
визијом процеса и свентуалног осло-
бођења Драјфуса. Ми смо вазда ис-
тицали заузимање извјесног иностран-
ног новинарства у корист Драјфуса,
новинарства, које по свијем државама
не смије узимати у претрос сличне
просуде, и ту смо називали не ху-
манитарну памјеру у корист невинно
осуђеног, него политичку против
француске војске, која је састављала
слагу и понос треће републике, —
против оне војске, која је омогућила
савез са Русијом, те која је, тако

рећи, условљавала тај савез. И да-
нас та војска није више оно што је
била прије проглашења руско-фран-
цуског савеза. Ревизионистичка шта-
па напада и грди француске гене-
рале, и они подносе сакојако увреде
прогоства и понижења, све у здрав-
ље и у славу — Драјфусову!

Најновија жртва Драјфусизма је
сте генерал Негрије, један од најпо-
пуларнијех војсковођа у војсци и у
народу француском. Он је лично
службе као члан ратног савјета
због нарушења дисциплине. Драј-
фусарди просуше глас, да је гене-
рал Негрије вршећи инспекцију вој-
ске по Вогезима, *осуђивао владу, која
није смислила да штити војску, уз то
да је препоручивао стрјељиво чисти
савјетски процес у Риму, и шиди дје-
лавања, што је влада не узме и зашти-
ти.* Услед тога влада је позвала гене-
рала Негрија, да се изјасни, и он се
није одрекао од своје ријечи, и тако
је сам пошао у суерет дисциплинар-
ној казни.

Петроградско „Н. Време“ вели:
„С формалног гледишта ратни ми-
нистар имао је право, да узме ту
мјеру. Генерал Негрије нарушио
дисциплину, осуђујући јавно владу
при инспекцији војске, и позивајући
ту војску на дјеловање, ако је влада
послије ослобођења Драјфуса не узме
у заштиту. Пошто је једном генерал
Галифе нашао потребитијем, да на
основу просутог гласа, позове гене-
рала Негрија на одговорност, и по-
што је добио одговор од њега, који
је потврдио тај глас, ратни мини-
стар морао је казнити то нарушење
дисциплине. Ипак бива прилика,
када се благоразумна влада не осврће
на слично гласове, и ако зна да су
ти гласови истинити. Да генерал
Галифе није похитао, да позове на
одговорност генерала Негрија, он
ишао је избјећи немилу неопходност,
да подвргне једнога од најсвјетлијих
и најпопуларнијих генерала францу-
ске војске казни, рецимо, веома пра-
ведној, али која ће ипак учинити
најтежи упечаток на све другове
генерала Негрија, и на сву патри-
отску француску публику. Овај ге-
нерал није улазио у Драјфусову
ствар, исто као што није ни мајор
Мариан и управитељ острва Мада-
гаскара генерал Галијени. Он само,
као генералистички француске војске
Жамон, не одобрава влади, што
сумња у све војне часнике, на које
униру претом Драјфусарди и про-
тивници војске. Ако је било могуће,
оставити га у миру, требало је кори-
стивати се том могућношћу. Драјфус-
арди француске војске у извјесној
добри издржавају се много тешкој изку-
шављу. Њени издржљивости заслужује
сваку извјесну, али је тешко отуда
закључити, да њени издржљивости неће
имати границе.“

Сјутридан, послје отпуштања
из ратног савјета генерала Негрија,
у Паризу се просуо глас о оставци
генерала Жамона и Ервоа. Влада је
одма похитала да тај глас опровергне.
Тијем поводом петроградско „Н.
Време“ вели: „Драјфусарди опту-
жују генерала Жамона, да не одо-
брава државу владино односно друге
расправе Драјфусова процеса. Може
бити да су они и тражили од владе,
коју подражавају, да отпусти са
службе генералистичке. А с друге
стране, генерал Жамон, као генера-

лисимус, могао је бити побуђен, да
остави ово високо и одговорно мјесто,
послије удаљења најпотребитијег му
помоћника, какав је био генерал
Негрије, као одређени начелник источ-
не војске, која стражари у Вогезима.“
За то је тај глас био учинио велики
утисак на париску берзу, и влада
је за то похитала, да умири јавно
мњење. Цијела група популарнијех
генерала воћ се налази осумњичена.
Кименима генерала Вадефра, Гонза,
Цурлидана, Поља, Мерејеа, Вилеа
и Галијениа, прибављено је име
генерала Негрија, хероја тонкинске
кампање. На овако наставља петро-
градски лист: „Веома тежак утисак
чини све ове вјести из Париза.
Озбиљне догађаје, који постају све
више могући, ми не би желили, али
се тешко борити силом факата, а
факти све више и више показују, у
случају, да Драјфус буде ослобођен,
огромна већина француског народа,
која стоји на страни француске
војске и њезинијех начелника, да ће
наћи потребитијем, да се лати за-
штите војске, и за то садашњи ратни
министар узимље унапријед мјеру,
на задовољство Драјфусарима, који
мрзе војску.“

ПОЛИТИЧКЕ ВЈЕСТИ И ОТАСКЕ.

Под овим насловом петроградско
„Н. Време“ доноси од свог сарадника
Валтера следећи чланак:

Француско-њемачки односи служе
предметом оживљенијех нагађања у дип-
ломатскијем круговима. Овијех дана ја сам
имао прилике разговарати се са једном
особом потпуно посвећеном у иностраној
политици. Мој сабесједник рекао ми је:

— Посјета Цара Вилхелма на фран-
цуском броду, на сваки начин, није била
случајна: већ одавна њемачки дипломати
приправљали су за то земљиште и догађај
у Бергену јесте почетак нове ере. У Паризу,
као што се види, нова струја не допада се
свијетима, и ако је, у опште владајуће рас-
положење за Њемачку. Недавно је Цар
Вилхелм обећао Француској своју потпору
у Египту, а сада, као што се говори, бер-
лински кабинет послао је своју ноту у
Цариград, у којој се њемачком посланику
препоручу, да подржава свог француског
колегу и да иде на суерет францускијем
интересима. Ова нота има велики значај:
она је написана врло јасно, и као што
изгледа берлинска влада озбиљно је сми-
слила сав план дјеловања. Ма како да се
француско министарство стари, да покаже
свој скептицизам и да изјави Њемачкој
своје неповерење, он ће се морати најпо-
слије ескалонити пред фактима и с њима
рачунавати. Вјерујте ми, да је потпуно ње-
мачка Француској у Египту врло важна,
а Њемачка ће знати учинити све, што јој
је потребито.

Као што сам ви рекао, Њемачка се
неће на томе зауставити: њој је потребита
Француска, и прије или послје она ће
знати одговорити своје послове. У садашње
доба у Француској влада тешко огорчење
против Инглеске, да прошли догађаји да-
леко изостају. Да се Инглеској освети,
Француска ће пристати на много које шта,
и питање самољубља заборавиће се. Цар
Вилхелм, као човек врло хитар, који
одавна мисли да нађе протутежу ингле-
ском упливу, наравно, користије се тијем
правцем францускијем, и чини свој посао.

Странка инглеска у Паризу сада се
не осјећа добро: она лијепо види, да сада
није вријеме говорити о француско-ингле-
ском споразуму, а међу тијем свако одуго-
влачење утиче неповољно на општи ток
њеног дјеловања. У осталом не мислите,
да пријатељи инглески стоје скрштенијех
рука: они уредно раде, да нађу излазак
из тешког положаја; али им њемачки ди-
пломати прате стопе, и предупређују. Ин-
глеско посланство у Паризу сада има
инструкције, да иде у суерет француској
влади и да се у опште мирно држи, не
позивајући никакву заплета. Инглеси уни-

ју чекају, и ако је догађај у Бергену про-
извео у Лондону велики утисак, и како
изгледа, многе поразно.

— Ви ме питате, да ли је могућ
тројни савез Русије, Француске и Њемач-
ке? То је питање веома тешко. Ја
лично мислим, да се интереси тихе државе
тако блиско догичу, да би се могао изра-
дити заједнички програм дјеловања. У
осталом ја сам слушао од многијех дипло-
мата противнијех опазака; они су ми дока-
зивали, да би израђивање тог програма
нашло на не мало потешкоћа. Понављам,
ја бих лично био склоњен да вјерујем у
такав савез. Ми смо већ били свједоци,
гдје Русија, Француска и Њемачка зајед-
нички раде на далеком истоку. Туда има
питања, која служе предметом раздо-
мора, која би бити удаљена, и ја мислим,
би такав савез састављао огромну силу,
установио у Јевропи потребито спокојство,
и подржао општи мир, о ком сада сви
мисле.

Ја сам слушао да ће се брзо између
Њемачке и Француске доћи до споразума
у колонијалнијем питањима. Са гледишта
међународне политике такав споразум нани-
би удар плановима Инглеске. Овај споразум
особито Њемачка жели, која трпи у
својој колонијалној политици не мало разо-
чарања. Ја знам из добријех извора, да и
у Паризу желе такав споразум, и да у том
правцу ради уредно г. Делкасе. Не давно
је он казао, да је Француској у тој коло-
нијалној политици потребита потпора, и
ако Њемачка изађе на суерет, да ће фран-
цуска влада добровољно пристати на спо-
разум.

Веома је могуће, да ће споразум у
колонијалнијем питањима послужити само
пробнијем каменом, а за тијем да ће се
опћи правац политике измијенити, и да ће
се обје државе озбиљно споразумјети.

Што се тиче антируске струје у Па-
ризу, ја јој не дајем великога значаја. Сада
око здосрећне ствари Драјфусове проиходи
нешто невјероватно; али ће ово зло ишче-
знути, и тада ће се мисаони Французи
убједити, да не би било корисно Русију на-
дуптати. Што више, ја ћу рећи, да би би-
ло неопроствивијем лакомислијем сада остав-
љати Русију, и вјерујте ми, кад ствар дође
до озбиљности, Французи ће ипак пута
промислити... Ми се, наравно, немамо чега
бојати. Што се тиче францускијех претен-
зија односно Фашоде, то су оне не осно-
ване. Ја мислим да у политици треба прије
свега благоразумија, а да смо се ми упустили
у африканско пушчоловство, то ишао је бити
врхунцем кратковидности. Ми имамо не мало
брига на далеком истоку, и прије него
изаћи на суерет предлозима нашијех при-
јатеља, ми морамо бринути се о нашијем
ближијем стварима. Француски политичари,
који не улазе у партијску борбу, разумију
предлијепи наш положај и не осуђују нас.
А ако се сада у Паризу чују антируски
гласови, то, вјерујте ми, неће имати вели-
ког успјеха; француски народ веома љуби
све што је руско а да би могао заборавити
недавне догађаје и промијенити фронт према
држави, која је обежавши потпору, савјето-
вала да се не упушта у авантуру, и да се
на вријеме заустави. Ако мој пријатељ
предузме ризично дјело, а ја му не дам,
отуда зашто не слиједи, да сам му ја
противник и да сам желио да с њим пре-
кинем. То је исто било с Француском и
Русијом. Французи се лако заносе, и њима
не помаже хладна разумна ријеч. Ако их
је ова ријеч увриједила, то само за вријеме:
они ће схватити, да се је Русија вазда
искрено и пријатељски односила према
Француској. Ова мада некогда брзо ће
проћи... Не треба заборављати француску
пословицу: „Послије кише лијепо вријеме.“

Доносећи ове мисли и опаске у међу-
народној политици, уредништво петроград-
ског листа вели: Ми људи, не посвећени
у тајне свјетске политике, не можемо ди-
јелити овај оптимизам. Француска сања о
успостављењу свог уплива у Египту:
наш дипломат очекује, да савез Француске,
Њемачке и Русије учврсти мир у Јевропи,
а при крају крајева, судећи по дружијем
дипломатскијем коментаријима, које смо
преживјели, може бити, да ће француска
дипломатија, вазда у покрету, као кртица,
уз моћну подршку с наше стране, трудити
се... pour le roi de Prusse (за Прускога
краља). Само за чији рачун?

(Лав Толсти о својим дјелима) Руски журнасти саопштавају разне подробности, које стоје у вези са појавом најновијег романа Толстого *Васкрсенија*. Како су наши читаоци већ прилично познати са овим славним дјелом великога писца, држимо да ће их занимати све што се тиче на тог у сваком погледу великог списа, те им, по руском часопису „Нови Свјет“, саопштавамо ове појединости. Концем прошле године затреба грофу Л. Н. Толстому повећа свота новца за једну добротворну сврху. Гроф сједе и написа својим пријатељима: „Имам неколико недокрпљених приповијести: *Васкрсеније* и друге. Занимао сам се с њима у последње вријеме. Еле хтио бих да их продам по што бољу цијену енглеским и америчким листовима, да бих добио свомом могао потпомоћи себи наших духовораца. (Религиозна секта у Русији — Ур.) Приповијетке су те писане мојим старим начином, који ја не одобравам. Но ако их будем исправљао, догод не будем задовољан, онда их нигда нећу довршити. А кад се обвезавам дати их издавачу, мораћу их пустити из руку *tel quel* (онакве, какве су.) Тако ми се десило са приповијетком *Козаци*; непрестано сам одлагао и никако је није сам довршио; у то изгубим новац на картама, и да бих могао платити што сам прокартао, предам приповијетку уредништву једнога листа. Но сад је много лепша прилика. А и приповијетке, према не одговарају мојим данашњим захтјевима умјетности, — нијесу обликом свакоме приступачне, — ипак по садржини нијесу штетне, а могу чак бити и корисне људима. Те тако мислим, да ће добро бити продати их, што је могуће скупије, наштампати сад не чекајући моје смрти, и предати новачком одбору за пресељење духовораца.“ — Пријатељи писачеви прихватили његову одлуку и, чаровно, без по муке смјестише роман код неколико иностраних издавача у петимах, и код *Ниве* у Русији, премда не по онако баснословну цијену, како се унапријед мислило. Тако, на пр., по последњим новинским извјештајима, хонорар за прво руско издавање износи свега 12.000 рубаља, — свота за писца тако славна и знаменита као гроф Л. Н. Толсти, никако не превелика. — Прије но што је дао свој роман у штампу, Л. Толсти је сматрао за потребно, да га преради, при чему се, као и обично, одушевио, злио, те је многе ствари измијенио, многе додао, многе изоставио. Но при свем том, у роману је остало тако много реалних приказа, који не могу да се сложе са нашим појмовима о наравствениости, да тешко да ћемо се игда упознати са романом у његовом потпуном виду. Многа силна мјесто романа, прикази теревенака посред милих, али палих створа, каљаве, но, као и све што излази испод пера Толстого, мајсторски нацртане прилике блудних домова, низ сатиричних погледа на наравственост (морал) савременог друштва — све ће се то морати при штампању романа изоставити.

(Постојбина црквеног или старословенског језика и освајање Мађарске.) Мађарски научник *Борге Волф* штампао је, прије неколико година, једну и за нас

интересну расправу: *Az egyházi szlav nyelv hazája és a magyar honfoglalás*, која је штампана у засебну књигу из *Nyelvtudományi közlemények*. У колико је нама познато, у нашим књижевним листовима није било говора о овоме раду, који може имати и нарочитог интереса за наше књижевне историчаре. Ми смо написли на анализу горњег списа у *Revue critique d'histoire et de littérature*, Paris, 1897, nos 33—40, стр. 178. Њу је написао J. Kont, који редовно упознаје француски свијет са разним новинама из мађарске књижевности и свијета, те по њему и ми упознајемо наше читаоце са Волфовом расправом. — Питање о постојбини црквеног или старословенског језика, проучавали су нарочито Копитар и Миклошић. Ови су научници доказали, да је старословенски био језик оних Словена, који се бјеху настанили у Панонији и Моравској прије доласка Мађара у Европу. Јагић је у више чланака, у својем *Archiv für Slavische Philologie*, тврдио, напротив, да су тај језик доцније довели Кирило и Методије из Македоније и да су га наметнули Словенима у овим земљама. Волф се поново осврће на ово питање, темељно га проучава и побија ипозеу Јагићеву методичким изучавањем словенских дијалеката, који се говоре у Македонији, и етимологијом мађарских географских ријечи, које могу расвијетлити ово питање. Он доказује, да ни један македонски дијалекат не произлази из старословенског, јер они дијалекти имају члан, а немају ни деклинацију ни инфинитив, док старословенски нема члана, али на против, има деклинацију и инфинитив. Ова разлика не може да буде скорашња. Она датира још из епохе формирања оних дијалеката на Балкану, т. ј. много раније од IX-ог вијека. — У другом дијелу своје расправе Волф пружа аргумента, које узима из мађарске лингвистике, у прилог Миклошићеве ипозеу. Старе словенске ријечи, које су се очувале у мађарском језику, доказују, по Волфу, да народи, на које су написли Мађари, кад су дошли у Панонију крајем IX. вијека, говораху старословенски. Ове су ријечи обично именске и географске имена. Они се јасно доказују очигледно, да Јагићева ипозеа не може опстати. Стари Словени су се брзо помијенили са освајачима и обогатили су мађарски ријечник. Напротив, имена мјеста Словака и Венда су скорашњија и произлазе од мађарског било реформацијом, било преводом. Може се, дакле, показати лингвистички, да су Мађари, дошавши у Панонију, затекли старословенство, које говори старословенски, али да су се Словаци и Венди, који насељавају данас мађарску територију и које Јагић држи за потомке ових Старо-Словена, населили ондје тек кад су Мађари већ били заузели ове земље. Волф закључује, да од ових нација, које данас насељавају Мађарску, Мађари су најстарији.

(Александар Петефи) Будимпештанска „Нива“ доноси: Мађарски народ славни данас 50-годишњицу од дана смрти свога највећег, најнароднијег pjesника Александра Петефија. У овој слави учествује цео образовани свијет — јер је даровит, велик, славни pjesник налик јаркоме сунцу, које сија свим свијетовима, свим вјековима: буди, оживљава, грије и

одржава људску и народну свијест, достојанство, љубав слободи и напретку.

У овој слави учествујемо и ми Срби, клањамо се pjesнику великашу коме је отац био српскога порекла: Степан Петровић, чијег је „Витеза Јована“ и многе друге pjesме прецјевао нашем роду славни наш pjesник Змај-Јован Јовановић.

Руси су славиле љетос сто година од рођења свог највећег pjesника Пушкина. — Мађари ево славе педесетогодишњицу од дана смрти свога највећег pjesника Петефија, који је погинуо у Ердељу код вароши Шегешвара бранећи слободу своје отаџбине против — Руса.

Није ли ово чудан случај у историји књижевности, у руској и мађарској да прослава овако великих и славних pjesника пада готово у једно и исто доба! — О pjesнику Александру Петефију вели његов вјерни друг из младости му, славни мађарски књижевник Мауро Јокаи ево ово: „У Петефија мучно је исто као у pjesника Бајрона, Хајнса или Пушкина одвојити човјека од pjesника: морах их слити у једно па ћеш их онда разумјети обојицу и pjesника и човјека.

Што је Петефија као pjesник сањао — то је као човјек најавио и проживио. Био је пророк, који је тежио да своја пророчанства и оствари. Пјенао је о слави, љубави, слободи — и освојио је све то снажним душом. Чезнуо је да погине као јунак у сред боја — и дотле је тражио ту лијепу смрт, док је није и нашао.

„Љубио је од свег срца жену, отаџбину, пријатеља. Њу је за срце приуцо, с тим је подјелио све на славу своју. Љубио је неизмјерно, али је исто тако могао и да мрзи.

„Мађарској књижевности открио је свијетове прије њега непознате, који су испрва сваког изненадили, после сваком овладали па затим стари књижевни правац за навјек сахранили. Он је мађарско народно pjesништво умјетнички уљешао, усавршио.

„Мађарска народна pjesма је својим изразом, шалом, тугом, свом својом свијетом и нарави — препородила се и ускрела у пјевњу Петефијевом.“

Отац Петефијев Стеван Петровић, био је месар и оженио се Маријом Хрузовом, која је брзо умрла. Првенце им је био Александар, који се родио 1823 у Киш-Керешу. Отац му је био имућан човјек и школовао га је, све дотле, док Александар није побјегао у гламце. Отац је после посрнуо, те му није могао а ни хтио слати, јер га није слушао. Александар је после био и војником и кубурно је свакојако. Живео је од својих pjesама и радова. 1847 се оженио Јулијом Сендрејевом, коју је ваљедио љубио. С прољећа 1848 год., када је мађарска омладина узаврела, он јој се придружио и својим је pjesмама одушевљавао и другове своје и цео народ мађарски, да се бори за своју слободу и независност. У рату постао капетаном у војсци генерала Бема, који је у Ердељу војевао. Као ађутант Бемов био је у више бојева и одликовао се увјек а у боју код Шегешвара са Русима нестало га је за увјек: прегазили су га руски козаци, да му после ни тијело никад нијесу могли наћи. Онда му је било 26 година. — Петефи је најдаровитији и најчувенији мађарски pjesник. Његове pjesме

превођене су на све јевропске језике а неколико његових pjesама пресадно је умјетнички и код нас Срба наш Змај и други. Ево шта је све превео Змај: Баба Јула — Благо оном — Витез Јован — Дobar учитељ — Јадни људи — Јуда — Мјесечева елегича — На крају шора — Омир и Осипан — Разорена чарда — Свети гроб — Свјетлост — Страшни суд — Три сина — У катане — Шта је љубав — Поћ — Зимовник у Дебрецину — Заробљен лав — Зимње вечери.

— Изашао је из штампе и растура се ЗАБАВНИК Српске Књижевне Задруге свеска 9. с овом садржином:

1. „Давид Коперфилд“ од Ч. Дикенса, у преводу Д. М. Јанковића (наставак);
 2. „Рат и мир“ од Л. Н. Толстого, у преводу О. Глушчевића и М. Ђ. Глишића (наставиће се);
 3. „Стратоника“ од Ј. Зајера, у преводу С. Н. Томића (свршетак);
 4. „Широка плећа“ од Фр. Шпилхегена; у преводу Св. М. Јакишића (свршетак).
- Претплата на „Забавник“ стаје за задругаре четри динара или круне, за незадругаре седам динара или круна годишње. Ко још није обновио претплату, може то учинити до краја јула мјесеца или непосредно код Задруге или код кога му драго повјереника њена.

(Невјерна жена.) Отштампано је моје дјело „Невјерна жена“, комедија у III чина. Издање је дивотно на финој хартији — а и штампа је врло укуса. Према изрази књиге цијена јој је скромна само 50 новч. један примјерак.

Каква је израда књиге јамчи и име најбоље наше штампарије, — име „Српска Штампарија“ у Загребу, гдје је књига отштампана

Молим поштовану публику, да изводи претплатити се на ово моје дјело. Мислим неће никоме бити на омету, па био он ожењен или нежењен, а особито првима. И женске треба да се претплате на ову књигу, јер се њих понајвише тиче предмет ове комедије.

Потпуно се надам и препоручујем мојим колегама г. г. Учитељима, а исто тако и г. г. Свештеницима да ме потпомогну скупљањем претплата, на чему ћу им остати вазда благодаран.

Скупљачи добијају рабт: на 10 скупљених претплата једну књигу.

За сада може се добити ова књига код потписатога и код Прве Књаже. Цр. Понашћене Књиже. Петра М. Калужеро-вића, — на Цетинју, (Cetinje, — Montenegro.)

Остајем у нади на повољни одзив и молим, да овај позив изнесе и други српски листови на својим странама.

Цетинје, 21 Јула 1899 год.

С особитим поштовањем

Ђуро Шмалцгер

Управ. учитељ. Цет. Осн. Школе.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

(Пушење) Дуван је биљка, коју је у провинцији Табако, у Домингу у Америци у дјелству њеном упознао шпански калуђер Роман Пано. Он је биљку назвао по имену провинције и 1496. године до-

ко презиру они, који су то заслужили знојем и крвљу.

Тако је створена система у Китају која се нашем погледу представља као право чудовиште. Механичка дресура, без тумачења учење на памет хиљаде ријечи и правила, тежња за обликом (формом), а потпуно занемарење садржине отупљују ум Китајцима. Огуда она безгранична народна поноситост њихова, којом се истичу као једини образовани народ на земљи, а све друге сматрају за варвара, „коме су они али образованости и знање.“ Као доказ може бити факат, што га наводи шведски мисионар Моргенрот. Године 1887 скупљени на испиту млади Китајци објавише антихришћанску прокламацију, у којој су, осим другог рекли: „да је Христос Китајца, који је ради неке своје погрешке прогнат из државе, пренио Китајску мудрост на Исток.“

Сва је тежња Китајаца управљена томе, да испуне своје главе што већом количином података из Китајске књижевности. Учених радника специјалиста у разним научним областима нема — сви су они сличени у једну фахму. Та мртва једнообразност унија сваки прогрес. Погледи Китајаца обрабени су не напред, но назад — онемо алатноме вијеку, од кога они не мисле утећи. Због тога је Китај, не гледећи на његову споредну културу, погружен у дубоком сну. Строги конзерватизам је с једне стране његова снага и сила, а друге усљед прецијепљивања себе јесте — препрека, која ужасно спречава сваки народни развитак.

Истина не треба порицати и бољих страна Китајског система васпитавања. Не може се превијдјети велики значај што га тамо чине завојести: „поштуј оца свога и матер своју.“ Дјеца навикавају се да

теку два дана, све се коморе отварају, на одређен знак уз пушчан палбу. Тога тренутка почиње да одјењује радове комисија од 60 људи. Тешко ономе који би исправио једну пргу у свом раду, или би за длаку искривно лијепо врету. Ма како да је тачан његов рад, не може се удостојити части да његово име прочитају и пада у котарицу од хартије. Радове, које је одобрила ова комисија, прегледају друга два испитача. Не гледећи на све употребљене међе да се одстрани пристрасно оцењивање, дешавају се свакојаке обмане, којима је избор сиромаштво и задуженост испитача. Срећни, који су добили други степен, почастовани су јавним обједом и добијају од цара одјеку и пар обуће.

Испит за трећи степен, сличан је напред описаном испиту и само се у том разликује, што у састав испитне комисије улази и престолонаследник царскога дома, министар и три друга виша чиновника. Они који су положили овај испит имају права на виша мјеста, приступ к цару. Прва тројица, што најбоље положи испит, добијају царску награду. Но за оне, који добију високо дужности, и испит још нијесу престали. Они морају да полажу пети и шести степен у двору. Такав је господин напунио своју главу свакојаким теретом, но нема правога па ни основног знања из географије, историје и других наука. Од њега је у томе напреднији јевропски дјечак. Често се сусрећемо са изузецима, но ти су људи који су били у друшби са Јевропљанима, па се побринули за какво му драго знање ван онога, што га цијене његови сународници.

Понегда, зарад умножавања државних средстава продају се учени степени. Људе који су таквим начином степеновани дубо-

по ма гдје има људи заданхнутих љубављу к знању, независно од каквога изгледа, одушевљених трудом за идеалан циљ. На и само чуђење и усхићавње класицима, што Китајци често чине, јесу више несвјесно наслеђство стечено од родитеља, но прва оцена и похвала високих мисли писца. Због тога је њима неозната тежња увести у живот теорију, коју проповједају њини класици. Они се задовољавају учењем на памет узоритих мисли и изрека и високо их цијене, али само као средства да се што стече у свијету, чему они толико теже.

Исписени испити личе један на други и састоје се из писмених радова, који се умножавају са сваки новим испитом. Прва два испита врше се у присуности мађарина оближњег града, пишу се састави по темама узетим из „Четири Књиге“. Они, који су положили ова прва два претходна испита пуштају се на трећи, који тек осигурава приступ државној служби. Он се састоји из састава теме, узет из „Пет Класика“. Веома се радују они, који савладају ову тегобу. Који наду, не губе присутност духа и поново купају да положе тај испит. Често се може видјети како полажу старици од 70—80 година. Они што су положили користе се извјесним правима: да сједе у савјету старешина, да се ослободе тјелесних казни и т. д. Они што желе да имају на капи куглице, морају се јавити за испит другог степена, који се врши сваке треће године у главном граду области гдје је ради овога посла нарочита зграда. Ова зграда има неколико хиљада комора, широких 1. високих 2 метра, све поређане у пространом дворшту, које чувају војници. У такој комори дужан је испитаник да пресједи 48 часова, хранећи се оним, што је собом доноси. Пошто про-

ЛИСТА К.

ВАСПИТАЊЕ У КИТАЈУ.

(Свршетак.)

Кад ђаци од 13, или 14 година савладају ове књиге, они прилазе к новом предмету: „Писменом излагању“. Могло би се мислити, да се сада већ ученици ослобођавају механичког учења на памет; али није тако. Ученик мора ради унапређивања у стилу, да изучи масу угледних производа. Он у то вријеме приступа састављању писмених задатака, по строго одређеном плану. У првој години овога посла мора да се ограничи на вјештање првог одјељка састава, који има још пет одјељка. У другој години, задатка се на другом одјељку, који има три поодјељка. При оцјени састава обраћа се пажња на све стилетичке услове. Ако је рад стекао наставничко признање, то се исказује ријечима: „јасно и разговјетно“ и т. д. „убудућно и свјеже као роса, савршено углађено, као драги камен“. На писмене радове много се полаже. Државни испит зависи у главном од разрешења писмених задатака и од облика стила. Кад младић може успјешно да разрешава задатке „Четири књиге“, приступа првome од шест државних испита. То је почетак његовога напретка и то му отвара пут к части, слави и богатству — вишим пудалима Китајаца. За те добити муче се и раде дјечаци, младићи и људи.

Садржина „Пет класика“ пуна је лијепих мисли, које потјећају на идеалне цијели, на развитак душевних сила науком, на васпитање воље; али зато у Китају мање

нио је у Јевропу као лијек против рана и гризлица. Године 1559. дошло је прво сјеме дувана у Португалију и идуће године француски посланик на португалском двору Леоп Nicot предао је краљици Катарини Медичи прву дуванску биљку. У тадању Турску, дакле наше предјеле, донесен је дуван око 1601. год. Сада се дуван гаји готово у цијелом свијету јер биљка, за своје успјевање није тражи особену климу ни земљу, ни положај. Разумије се да је сама каквоћа разна по земљишту и клими. Најбоља врста успјева на сјеверној ширини између 15—30°, и то на филипинским острвима и Куби.

Дуван се у свијету употребљује за пушење, за ширкање и жвакање. За пушење се употребљује сушен, преврео, и нарочито препарисан дувански лист. За ширкање: у прах стучан лист, а поглавито његова ребра, са разним додатцима. За жвакање служи препарисан лист коме се додају нарочите мирисљаве биљке.

Главни саставни дио дувана, на чије се дјелство поглавито своди његова употреба, јесте — *никотин*.

Никотин је љут отров (алкалоид) кога је прво Рорелт и Реимн 1828. г. препарисао из дуванског листа. Он је безбојна, зетинава, лако покретљива, љута течност са jakim дуванским мирисом, који дражи на кашљање. Има га у сваком дувану у разним количинама. У најбољим врстама до 2 у ложици до 8 од сто. Он је један од најљубих отрова, и по малености отровне дозе и њеном дјелству најближи је тзв. берлинској киселини.

Пола кани од њега довољна је да често убије. Ситне тиче мањкају кад им се кљуну само приближи у никотин умочен прут. Код људи је довољан 3-хиљадини дио грама (0.003 гр.) да изазове јаке знаке тровања, на име: ватру у устима, голицање у ждрелу, лучење силне пљувачке, ватру у желуцу и грудима, општу узрујаност, главобољу, несвијест, нејасан вид, отежан слух, повраћање, против и тешко дисање. Последије овога губи се свијест, дође неки пут до општих грчева слично падајућој болести. Ово траје неколико саката, последије чега наступа дремеж, општа изнуреност и нерасположење, које траје неколико дана.

Ти знаци тровања могу наступити и од самог дуванског листа, кад се никотин из њега упише, рецимо у кожу. Бивало је таквих случајева тровања код дуванских кријумчара, који су око здраве коже обложили дуванске листове. Колико је тек веће и опасније отровно дјелство никотина кад се дуван меће на отровне ране, што се код нас у многим приликама ради! Дакле: *Дуван, као отровну биљку, никад не мећи као лијек ни на здраву кожу, а то ли на отворену рану!*

Кад се горе описани знаци тровања размотре, онда излази: да дуван у малој количини дражи мозак, а у већим количинама да му отежава и спречава рад. Отуда при умјереној употреби бесаница и боље расположење за умни рад, при јакој употреби несвијестна, ослабљен вид и слух.

Но његово дјелство није само ограничено на мозак, но се шири и на живчану систему, срце, желудац, цријева, у опште може се рећи на цио организм.

Дјелство на срце и притисак крви огледа се у томе: што су удари срца у

почетку ређи, доцније чешћи, крвни притисак мањи, доцније већи. Сва ова дјелства никотин највише разлија при пушењу дувана.

Дјелство је ово слабије, и више мјесне природе при ширкању или жвакању дувана, тим мање што је исти више помјењан са невиним, мирисљавим биљкама. Никотин је због свог дражећег дјелства неко вријеме и у медицини служио као лијек, по је остављен због опасности своје, и замијењен другим лијековима који имају слично дјелство без његове опасности.

Осим никотина развијају се при пушењу и други гасови, који свакако морају утицати на пушача. Дим дувански спроводан је ради хемијске анализе кроз цијеви које су напуњене биле разним хемијским тјелима, која поједине гасове упишу, и тим је начином нађено да у њему има осим никотина још ових гасова: никотинина, угљене киселине, угљен-кисеоника, водене паре, сумпор-водоника, разних органских киселина, угљено и сирћетно-киселог амонијумоксида, пиридина, карболне киселине и многих других мање важних састојака. Све су ово хемијска једињења која, свакако морају имати дјелства на организм.

Да споменем од њих само угљен-кисеоник (CO) који се у дуванском диму налази у количини 5—10% и који је као врло отрован гас посве опасан за дисање. Он се развија при непотпуном сагорјевању од њега гину годишње толики људи, који у интересу штеђења кључем заглавају пећи „да топлота не иде у окак.“ Кад се судицад на пећи кључем затвори, ваздух не може у толикој количини струјити кроз пећи да угаљ потпуно сагори, тиме се развија угљен-оксид који, кад не може у димњак, улази у собу и за неколико минута отрује све њене становнике. Ово исто догађа се, до душе ређе, и при пећима које се дрвима ложе, те за то је и код нас основана жеља: да се сваки трезвен домаћин прије лијегања у постељу увјери о стању ватре у пећи, јер најмања грешка у томе, скупо се плаћа здрављем па и животом.

За што се пуши, и је ли пушење штетно за здравље?

Како обично да се пуши из задовољства, као што се попије чоља чаја или каве, попије чаша пива или вина, и против тога нико не може имати ништа, ако исто није штетно за здравље.

Да ли је штетно за здравље зависно од многог чега, а највише:

1. Ко пуши;
2. Какав дуван пуши;
3. Како пуши, и
4. Колико пуши.

За дјецу, слабуљаве и болесне особе, дуван је штетан, јер је дјелство његово на њих јаче по на здраве особе, и из њега они никакве користи припити не могу.

Дуван већ прерађивањем својим за употребу губи доста никотина, дакле постаје мање штетан за здравље. Кад се још за пушење употребљује бољи дуван, који по мјесту свог успјевања мање садржи никотина, онда је његова штетност још мања.

По начину пушења узима се: да најмање штети пушење на паргалу. То у ствари и јесте истина, по над условом да се пуши добар турски са ћезапом препарисан дуван, који лако сагоријева. Ако се пак на паргиле пуши доцнији дуван, и прљемачки или мађарски, онда је пушење горе и штетније за то, што ти дувани тешко сагоријевају.

Ако се из паргиле пуши добар турски дуван, који лако сагоријева, то је ово пушење најподесније, најукусније, и најмање штетно за то, што дим долази до пушача кроз дуге хладне цијеви које га расхладе и које му већином одузму штетне састојке и таложе их на своје зидове.

Исте добре стране има и пушење на чибук под условом да су луле шупљикаве (пемпице, стиве), да се лако чисте и да се пуши на дуг камини.

При пушењу цигара, долазе готово сви производи дестилације пушачу у уста. Али хрљаво дјелство овога ублажује се тиме, што је код цигаре, због довољног и лаког приступа ваздуха сагорјевање много потпуније и савршеније, те се нездравих продукти (нпр. угљен-оксид) мање и развијају.

Исто то вриједи и за пушење цигарета, само се мора том начину пушења додати и дим из папира који је за очи и уста јако осјетљив. Да би се ово отклонило, особито од слезокоже уста, покушавали су да међу у доњи дио цигарете допуну од памука, но она колико је користила, толико је штетила, јер је кварила укус дувана.

Пушење само устима — „пућкање“ — без увлачења дима у плућа, много је мање штетно по ово друго. Са уласком дуванског дима у грклан, душник и плућа улазе и ситни угљени дјелићи, који су суспендовани у њему, те њиховим таложењем на зидове тих органа морају исте и механички дражити. Многи медицински ауторитети држе, да је један од најчешћих узрока рака у грклану, страшно пушење дувана са увлачењем његовог дима.

Много мање штети дуван кад се пуши у отвореном простору. И онај који не пуши добија несвијестну, главобољу кад дуго сједи у просторијама које су пуне дуванског дима. Ово опет долази од угљен-оксида који се налази у диму, и који је, као што смо видјели, један од најопаснијих гасова.

По дневном времену штетно је пушење у јутру прије јела, јер туш живце укуса, дакле квари прохтеј на јело, и личи многу пљувачку: штетно утиче на варење.

Дуван је врло штетан кад се страшно и много пуши.

Страшно пушача, по изгледу, из далека можете познати, јер осјећате мирис никотина; прети су му жуто обојени од непрекидног додира са дуваном; зубе има већином црне од наслаганих угљених дјелића, а дах му је такав, да од њега, по драстичној изреци „мала дјеца падају с банка.“ Поред овога извјежбано око познаје и знаке опште живчане узрујаности, која се огледа у дрктавици руку, и другим знацима опште живчане раздрожености. Но осим овога злоупотреба дувана доводи и до доста опасних тјелесних обољевања. Тако упливом дувана срце мора напрегнути да ради дакле често и врло лако долази до његовог проширења са свима опасним последицама која та болест има. Како је слезокожа уста, ждријела, носа и очију од дуванског дима у вјечитом надражају, то су њихова обољевања код страчних пушача врло честа, јер сваки готово пати од: хроничне кијавице и крајника, сушења ждрела, и вјечитог сузења очију. Одатле ова хронична болест може да пређе и на уво и да на крају крајева проузрокује ослабљено или потпуно изгубљено слух.

И органи за варење пате од дувана или непосредно или преко поремећених живаца. Страшни пушачи врло су слабог апетита, и пате од стомачних болова који су последица како поремећаја живчаног, тако и отежаног варења.

Од стране живчаног система, познате су нам већ последице никотина као: несвијестна, свијетлаци пред очима и ослабљен вид, лупање срца и несаница. Чак и душевне способности слабе од злоупотребе дувана и неки виђени медицински аутори иду тако далеко, да су и неке најтеже и неизлијечиве душевне болести доводили у узрочну везу са злоупотребом дувана.

Ако сведемо у кратко све што сам до сада рекао о дувану, излази:

1. Није штетно умјерено пушење доброг дувана за одрасле и здраве људе, кад се дим не увлачи у себе, и кад се само последије јела пуши.

2. Врло је штетно много и у невријеме пушити и добар, а горе још лошији дуван.

3. Дјеца и слабуљави не треба да пуше.

„Народно Здравље.“

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 23 јула.

(† **Петро Михајлов Пламенац**) старији брат војводе Пламенца — министра војенога, а отац сердара Савана — почасног ађутанта Н. В. Књаза Насељника, испустио је своју племениту душу у петак 9 т. м. у епитимије љету свога примјернога живота.

У нас у Црмници ријетки су старци од стотине година, али још су ређи у нас и ма ђе овакви људи: Петро је био примјерни кућни домаћин, поуздани сусјет и пријатељ, добар хришћанин, а поврх свега постојани, истинити, лични јунак. Он је застао и оне кобне тразвице: крвне освете, племенске раздоре, братоубијства, замашне навале Турака и Француза, које кршаху и дрмашу Црну Гору, и којих је мученик био и у њима име прославно Господар владика Петар I-ви Свети. Ђед Петро причаше силесију догађаја из оног доба, којих је био очевидац; памтијаше их и причаше као из најбоље књиге, јер имаше необично памћење. И од оног доба па до последњег рата, није било боја ни окршаја на домаку примичким јунацима, у коме није Петро Михајлов учествовао као војник и као епитимнаш, вођ 150 јунака свога племена, међ најотличније убојнике. Преживио је и заманих удара судбине: од политичких друштвених мијења, од смрти свог мезимца Митра — заступника у Цариграду, и од других жалости; али је одржао физичку бодрост и лакоћу све до последње 3—4 године. Необичну бистрини ума задржао је до последњег даха. Доживио је и праунучад. Непред што ће да умре, видно је брата — министра, сина сердара и ађутанта, унука — поручика, који су са својих мјеста похитали драгоме старицу, да га подворе и да се њиме опросте; а средњи син командир Ићо није га никад остављао, но га у истини синовље пазно. Има и синовца командира артиљерије, којег је држао као сина, а ови њега као оца.

Опјело му је учињено 10 т. мј. свечано, великијем бројем свештеника и пјевача. Покајање је било велико. Осим род-

бине из мјеста и из других мјеста и нахија, оаде је био цвјет примичког народа из сваког примичког села, с главарима: бригадир-војводом Машом, командирима, подкомандирима, официрима, плем. и ђарош. капетанима, а није изостала ни Крајина, с командиром и капетаном Лекићима.

На гробу говорио је мјесни учитељ сљедећу бесједу:

Тужни зборе, пошт. господо, браћо!

У ови трен праштамо се за учинек са једним животом, који је, по вољи Промисла, преживио међу нама потпуно људски вијек и свагда драг био и остао свима нама. Ови живот је још био и најречитија поука за све, који га из ближе познаваше.

Петро Михајлов, као старији син добрих родитеља попа Михаила и Дафине, знао је држати се у синовској послушности и примјерности добре њихове савијете, упуства и примјере у домаћем животу и у односе с људима; а као старији брат знао је с млађима живјети у слогу, љубави, узајамности и заједници. Таквим његовим радом кућа је његова била још и онда уредна и напредна, те је служила за углед селу, племену и нахији, као добро уређена школа, школа реда и рада. Поврх тога, Петро је, од како је настао, био сталан и изредан лични јунак и добар четовођа. Име његово, кажу, добро је познато било нашим ондашњим супарницима из старе црногорске границе. Они су га сваки пут дозивали посред крвавих окршаја, називајући га: „Петруша Михајлов,“ знајући га за озбиљна јунака и арамбашу. Такав поклич могао се чути на сва бојна мјеста у окршајима по Суторману, Петићима, скарској Крајини, Блату, Зети и приморској граници, што му признају бојни другови.

Он је био скроман и досједан, те није допуштао обмана гордости, ни себи ни својима млађима у породици, него је у кући својој строго обдржавао благородне особине чисто примичке куће и породице; а сваку новину, коју је у кући уводио, настојао је строго да буде саразмјеран и темељна на основи мудрог, благородног сељачког газдинства. Сад, кад је материјално стање куће подигао, могао је исхерати из куће разо и мотину. Но он, нешто из скромности, а нешто из сазнавања колико се у нашим приликама зависи од умјеле и добре земљорадње, није хтио коначно напуштити земљорадњу, него је сам и са по којим од млађих обрађивао по нешто земље, при чем је давао примјер постојаног труда и вјештине у раду, које је мношину одкањивало лијенства и постреканато на својски и вјешти рад. Ово би ми многи који ме сад чују посвједочили.

Ови кућни домаћини могао је допустити себи и својима, да се од осталих издвају свакога дана у раскошници и скупој одјећи; али он је чистоту и пристојност обичне одјеће предпостављао скупој и раскошној. Тако се у овој кући пазило и на свакодневну храну и потрошњу. Достатност свагда и у свему, али добар ред и поредак у свему се строго држао, тако да се поред уживања осигурава здравствено и штедња. Оаде се међ домаћу чељад држи претписани хришћански пост тврдо и свето; а тако се тачно и редовно у празничне дане похађа црква и служба Божија.

Једино је, чиме се ова кућа одликује од свију у нас, а мислим, и није — гостопримство. У њој се особитом љубављу дочекују не само господа и великаши, него и прости пуки сиромаси. Ту се госту, макар и сиромасу, подижу и старији укућани, осмјехом га дочекују и сједијају, разговоре, развеселе и почасте и јелом и пићем; поклају ли се, буде тучен, поште ли савјет, нађе га. Многи је у кући код Петра снујен и тужан дошао, а од његове куће гошћен и ослобођен кобне брига пошао. И ово би ми, драги слушаоци, многи од вас могао потврдити.

У свом интересном причању о давнијој прошлости, ђед Петро спомињао је појединим догађајима људе и јунаке из неких примичких кућа, које су данас нечиљеле и запостављене. Он те људе помињао без сваке задње мисли и заноса, но срданим саучешћем и у хајтер истине. Колико је овакав поступак узвишен и користан, судите сами, а да је такав поступак својствен само племенитим и честитим карактерима, какав бјеше ђед Петро, то знамо сви. Врлине ђеда Петра најречитије крунише оно Високо признање, којиме га при смрти његовој часте и одликују Н. В. Височанства Господар Књаз и Књагиница у депешни саучешћа, управљеној госп. војводи Пламенцу. Уочи саме смрти појединике Књаз Престолонаследник лично је походио покојника и са њим се дуже разговарао, а овај му је честитао сретну скору женидбу и руку у своју старачку држао и љубио. По овоме, господо и браћо, долази на мисао, да речемо: „благодјелу Петру; он не умира.“ И заиста не умира. Његово тијело само предајемо сад ладном гробу, јер је од земље и земљи се враћа, као што је богом предодређено; али његова душа иде вјечном и бољем животу, а његов спомен вјечно ће међу нама живјети!

Марко Леконић.

поштују родитеље и уважају власти. У школи она се учи добрим обичајима и понашању, особито вредноћи. С друге стране је необично тешак китајски језик, са његовим многобројним знацима за ријечи и појмове, који се говори у разним дијалектима; али опет за то који је научио читати, увиђа важност знакова, ма да се они не изговарају једнако у свима мјестима. Због тога китајска литература представља опште достојанство свега китајскога народа, састављена у једну снажну целину. Осим тога њу преносе у народну масу „књижевници,“ који, благодарни свом знању, необично утичу на народ. Но за то се и ови књижевници јављају као незгодна и штетна стихија. Падајући често на испитима они се у времену између испита беспослени шетеју и варају народ као врачари и пројаци. Обично се предају игри, пушењу опијума итд.

Ма колико да се туђе Китајци онога што је страшно, ма колико да су конзервативни, — опет зато западна јервонска култура мало по мало пробија кроз стијену њињог незнања, кроз коју подухиљује свијез ваздух цивилизације. Недавно је китајска влада основала у Кантону, Пекингу и Туеистину школе у којима ће се Китајци учити језику енглеском, француском, и другим предметима јервонске наставе. И државни испити почињу узимати други облик: јер се у њине предмете уноси природна историја, географија и математика.

Уз то утврдо се можемо надати, да ће и последњи догађаји што се недавно десиле између Китаја и Јапана, на штету Китаја, извести Китај из умнога спавања у коме се налази од толико вијекова.

(Др. Вале Микеле—Томић,) добро познати међу нама лекар из последњег рата умро је у Пуцишту на Брач, своје родноме мјесту, у најбољој мушкој снази — било му је 58 година. Покојник је био заданут чистијем словенским духом, и као такав, љубио је Српство, особито Црну Гору, што је посвједочио и дјелом у последњем рату, оставивши лијепо име код Црногораца као добар брат и ваљан лекар. После рата, кад је Црна Гора славила четиристогодишњицу Ободске штампарије, опет је дочекао на Цетиње, гдје је био братски дочекан. Н. В. Господар одликовао га је том приликом III-ијем степеном Данилова реда. А како је био љубљен и поштован у својој отаџбини свједочи то, што га је бирала за свога заступника у даламатинском сабору. Покојник је кад и кад подизао свој глас и у хрватској штампи, ваџа као прави Словен — без обзира на разне политичке правце — у корист братске слободе и напретка народнога.

Нека је лака родна земља тако племенитом Хрвату и вјечни спомен међу нама!

(Личне вијести.) Високопреосвештени Митрополит г. Митрофан отпутовао је у Карлсбад, а Високопреосвештени Митрополит г. Хаџи-Сави у Опиш.

(Одликовање.) Љуботињска читаоница послала је нашем свједом pjesniku г. Ј. Сундечићу своју диплому на почасно чланство. У спроводном писму између осталог стоји: „За ваше општекорисне заслуге које сте, као неуморни борац показали на књижевном пољу, уздижући и у звјезде кујући све што је правом Србину свето, а особито Ловћенски Алем камен, — и поштујући свакија права“

(Из главног одбора за скупљање добровољнијех прилога на подизање дома умоболнијех.)

(Наставак.)

Из села Мирца приложили су:

Г. барјактар Нико Ј. Кашћелан	1 50
„ Дашо Горов Кашћелан	2 —
„ Јован К. Кашћелан	1 50
„ Саво В. Кашћелан	1 —
„ Иво В. Кашћелан	1 —
„ Нико Јошов Кашћелан	1 —
„ Ђуро Савов Кашћелан	1 —
„ Богдан Ников Кашћелан	2 —
„ Ђуро Јокв Кашћелан	— 50
„ Андрија Б. Кашћелан	1 —
„ Јошо И. Кашћелан	— 50
„ Перо Јокв Кашћелан	1 —
„ Марко Ивов Кашћелан	1 —
„ Јоко В. Кашћелан	— 50
„ Илија И. Кашћелан	1 —
„ Филип М. Кашћелан	1 —
„ Нико М. Кашћелан	— 50
„ Марко Драгов Кашћелан	1 —
„ Нико Вуков Кашћелан	— 20
„ Ђуро Јокв Ђоровић	1 —
„ Марко Шпиров Пераш	1 —
„ Вуко Крстов Пераш	— 50
„ Перо Јокв Пераш	1 —
„ Марко Јокв Кушевија	1 50
„ Станко Вуков Вујаш	1 —
„ Мило Н. Марош	1 —
„ Марко Марош	— 20
„ Јово Марош	1 —
„ Марко Ђ. Милаш	— 50
„ Симо Бошков	1 —
„ Станко Ј. Кашћелан	— 50
„ Јошо Ђ. Милаш	1 —
„ Ја Јоке Маркова Кашћелан	— 50
„ Маке Никова Кашћелан	— 50
„ Мака Станкова Кашћелан	— 50
„ Стане Ђурова Кашћелан	— 50
„ Марица Јованова Кашћелан	— 50
„ Ике Дашова Кашћелан	1 —
„ Стане Савона Кашћелан	— 50
„ Јоке Перова Кашћелан	— 50
„ Јане Јокова Ђоровић	— 50
„ Ике Маркова Кушевина	— 50

VII. Округ Васојевићки.

Из вароши Андријевице приложили су:

Г. В. Лакић Војводић бригадир	10 02
„ кап. Јеврем Бакић	10 —
„ прото Бојовић	10 —
„ Миња Радоњић	10 —
„ Илија Бошковић	12 —
„ Зеко Пеков	10 —
„ поп Богдан Далевић	5 —
„ кап. М. Протић	2 —
„ учитељ Зарија Вуковић	3 —
„ поп Волимир Протић	3 —
„ кмет Стојан Марић	3 —
„ Шуро Дедовић	2 —
„ Милун Дедовић	1 —
„ Радоје Радевић	2 —
„ Радуле Саковић	2 —
„ Милован Лазаревић	1 —
„ Марко Радоњић	2 —
„ Филип Шаровић	1 —
„ Леко Лабан	2 —
„ Милун Вукашинов	— 50
„ Средко Радојев	1 —
„ Илија Васковић	1 —
„ Радосав Дедовић	— 50

Рацо Цуров	1 —
Радош Вуков	1 —
Рацо Савов	1 —
Радомир Бацановић	— 50
Леко Саичић	— 50
Пеко Ристов	4 —
Велиша Лазаревић	— 20
Јоко Зулевић	— 50
учит. Вукосав Лутовац	2 —
Јоко Дедовић	2 —
Илија Млађенов	1 —
Мицо Костов	1 50
Гвоздо Николић	1 50
Радуле Стефанов	1 —
Милија Млађенов	— 20
Милош Зулевић	— 50
Јован Дедовић	— 50
Јеремија Сташов	— 20
Димо Булатовић	— 30
Аксо Микетић	1 50

Свега фиорина а. в. 150 82

Од првих приложника 8881 96

Укупна сума до данас 9032 78

(Наставиће се.)

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

БРИСЕЛ, 20 јула. — Парламентски одбор, који је био изабран да проучи изборни предлог владин, одбио га је.

ЊУЈОРГ, 20 јула. — Побија се вијест, да је амирал Девеј казао, да ће први рат Сједињенијех Држава бити са Њемачком. Министри су изјавили, да је немогуће да је то Девеј рекао.

БРИСЕЛ, 21 јула. — Влада је дала оставку.

ПАЗИЗ, 21 јула. — Делкасе сјутра креће у Петроград, да врати посјету Муравјеву.

КИЛ, 21 јула. — Цар Вилхелм се вратио са сјеверног пута.

ГМУНДЕН, 22 јула. — Велики Књаз Константин и грчки Принц Никола стигли су да посјете хановерску Краљицу.

ПАЗИЗ, 22 јула. — Делкасе је отпутовао у Петроград са својим особитијем секретаром Више чланова руског посланства испратили су га на колодвор.

КРИСТАНИЈА, 22 јула. — Интерпарламентарна конференција мира отворена је министром Стеном.

БРИСЕЛ, 23 јула. — Састав новог кабинета запиње јер је трудно паћи особу за министра рата, која припада војсци. Сметнајер је изјавио, да ће цео кабинет бити за изборну систему пропорционалну.

ПЕТРОГРАД, 23 јула. — Званично саопштење односно конференције мира вели, да су све владе вољне уздржати мир и укинути рат.

ПЕТРОГРАД, 23 јула. — Министар наставе, у корист срдачног опћења између професора и ученика вишијех школа, препоручује, да се установи дјачки књижевни и научни кругови под управом професора.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Свијема сродницима, пријатељима и познаницима јављамо, да је наш мили отац, односно брат и ђед

ПЕТРО

предао своју душу Богу 9 т. м.

Овијем путем сматрамо за свету дужност привијети нашу најтоплију благодарност с чувством завјетне преданости нашем Узвишеном Књазу Господару и Његовој великодушної Супрузи Књагини, који нас по својој опробаној милости знадоше знатно укријепити пљедом депешом:

„Име Петра Михаилова тијесно је скотичано са повјесницом јунаштва и развића овога стојећа у ту нашу питому нахију. — Бог душу памиловао нашем старом пријатељу.“

Књаз и Књагиница.

Тако исто част нам је од срца заблагодарити Његовом Височанству Књазу Нашљеднику, који нам депешом из Бара изрази своје саучетње у жалости.

Наша хвала и признање свима главарима црмничке нахије са госп. бригадијером Ђуровићем на челу и осталијем са стране, као и многобројном народу, који лично мртвачко тијело испратише до вјечне куће и с нама тугу подијелише.

Благодаримо свештенству и мјесном г. учитељу, који је онако крсно пропратио живот и рад покојников. — Свима и свакоме, ко нам се ма каквим путем: писменим или телеграфским јави приликом овог случаја од срца благодаримо.

Ожалошћени:

Синови: Сердар Саво и Командир Ићо;
Брат Војвода Илија Пламенац
са осталом родбином.

Број 64
191 (1—1)

ОБЈАВА.

Агенција Унгаро-Хрватског Акционерског Паробродског Друштва у Котору, својим писмом од 4. Фебруара по нов. кал., доставила је подписатој канцеларији, ријешење Управе поменутог друштва од 10-ог Јануара ове 1899 год. број 118 односно олакшице у путовању Друштвеним паробродима за Црногорске путнике и то:

а) ђаци добијају једну класу за другу;

б) официри добијају једну класу за другу, али треба да имају легитимацију од Министарства или којег другог надлештства;

в) сиромаси добијају III-ћу класу за половину цијене, али морају, од стране власти имати увјерење о сиромашном стању.

Ово се доставља путницима ради знања, како би се, при путовању, на вријеме снабдјели са нужним документима од дотичних власти.

Број 351

Цетиње, 4 Фебруара 1899.

Канцеларија
Управе Пошта и Телеграфа.

ОБЈАВА.

Возна пошта полази сваки дан од Цетиња за Котор у подне — осим: *сриједи* кога дана полази у 8 сати у јутро и стиже у Котор у 2 сата по подне, има везе са брзовозним паробродом Унгар.-Хрв. Друштва који полази исти дан у 3 сата по подне из Котора за Ријеку (Фјуме) и осим *ишата* ког дана полази у 7 сати прије подне и стиже у Котор у 1 сат по подне, има везе са брзовозним паробродом Лојидовог Друштва, који полази исти дан у 2¹/₂ сата по подне из Котора за Трст.

Из *Котора* за Цетиње возна пошта полази сваког дана у 5 сати у јутро и стиже на Цетиње у 11 сати прије подне.

Из *Цетиња* за Подгорицу полази сваки дан у 12 сати на подне и стиже у Подгорицу у 6 сати по подне.

Из *Подгорице* за Цетиње полази сваки дан у 5 сати у јутро и стиже на Цетиње у 11 сати прије подне.

Из *Подгорице* за Никшић полази сваки дан у 5 сати у јутро и стиже у Никшић у 11 сати прије подне.

Из *Никшића* за Подгорицу полази сваки дан у 12 сати на подне, стиже у Подгорицу 6 сати по подне.

С *Пристана* за Бар полази сваки други дан (почевши на 1 јануара ов. год.) у 6 сати прије подне, долази у Бар у 6³/₄, полази из Бара за Вир у исте дане у 7 сати прије подне, долази на Вир у 12 сати на подне.

С *Вира* за Бар полази сваки други дан (почевши на 2 јануара ов. год.) у 6 сати прије подна, долази у Бар у 11 сати, а полази за Пристан у исте дане у 11¹/₄ сата прије подне, долази на Пристан у 12 сати на подне, осим *ишата* и уторником (у које дане има везе са паробродом Даницом), полази с Вира у 9 сати пред подне и стиже на Пристан у 3 сата после подне.

Цетиње, 13 јануара 1899.

У права

Књ. Цр. Пошта и Телеграфа.

Напомена

Пароброд Лојдовог друштва полази из Котора за Бар сваког понеђелника у 5 сати из јутра, долази у Бар у 10, полази за Улцињ у 11¹/₂ пред подне и продужују за Крф, дотичући: Медоу, Драч и Валоне, а у повратку из Крфа долази у Улцињ сваке суботе у 4 сата из јутра, полази за Бар у 6, а из Бара за Котор у 10 пред подне.

ОБЈАВА.

Лицитација петролија — која је била означена за 20 Августа 1899, — неће се реченога дана држати, — јер је Књажевска влада предузела друге мјере.

Оволико ради владања онијех који су имали намјеру лицитирати.

Цетиње, 8 Јула 1899

Број 804.

Министарство Финанције.

Објава.

Спасоје Матов из Улциња пошао је назад пет година у Влашку одакле се својој жени прве године јављао. Њво већ четири да се о поменутоме ништа не зна, на молбу његове жене умољаје се сваки онај, који што о именованом Спасоју зна, да би доставио.

Канц. минис. инос. дјела.

Објава.

Овим се износи на јавну продају једнокатна кућа са припадајућом баштом и једним кућиштем Алије Ђурђевића емигранта (пријешао преко границе), постојећа у овдашњој старој вароши у тако званој Крњића махали, за измир његових презадужених дугова. Ко би желио купити поменуто имање, тај нека се пријави потписаној управи 21 августа тек. год., којег ће се дана уступити понудиоцу највише цијене.

У исто вријеме овим се позивају дужитељи реченог Ђурђевића, да сваки до гореозначеног дана поднесе чисте рачуне: колико им и од шта дугује? Ко до тог дана не би поднио такве рачуне губи право на свако последње потраживање.

Подгорица, 13 јула 1899 год.

Ка броју 483
в. 1899. 69.

Управа вароши Подгорице.

Број 63
112 (2—4)